

Original Research / Orjinal Araştırma

Intern Doctors' Perspectives on Traditional and Complementary Medicine Practices İntörn Doktorların Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamalarına Bakışı

Onur ERGÜN¹, Oğuzhan GÖZÜKARA¹, Ece ZAIM¹, Rıza ÇİTİL¹

Abstract

Aim: This study aims to describe the knowledge, attitudes, and behaviors of intern doctors, who are physician candidates of the near future, towards traditional and complementary medicine practices (TCMP).

Method: This cross-sectional descriptive study was conducted among intern doctors at a university hospital in April 2024, targeting all participating intern doctors. Data were compiled using a 36-question survey that included sociodemographic questions, past experiences, and the Complementary, Alternative, and Conventional Medicine Attitudes Scale (CACMAS). Among the participant groups, independent samples t-test and one-way analysis of variance were applied. $p < 0.05$ is accepted as statistically significant.

Results: 142 intern doctors participated in the study. The mean age was 24.64 ± 1.71 , and 51.4% were male. 40.1% of the participants stated they had knowledge about TCMP. 95.1% of the participants stated that they could not receive sufficient training on TCMP practices at undergraduate education. 77.5% of participants do not want to practice in the TCMP field after graduation. 91.5% of participants stated that TCMP applications have lower confidence levels than modern medical practices. The mean CACMAS score of all participants was 96.37 ± 16.52 . There was no significant difference between groups based on descriptive characteristics ($p > 0.05$).

Conclusion: In our study, we have seen that the knowledge level and attitudes of intern doctors about TCMP are insufficient. For this reason, it is recommended that these applications be included in the medical school curriculum to be carried out in a safer, scientifically based manner. This approach enables the experts to prevent the procedures carried out by unauthorized persons under conditions not complying with the standards in the provision of health services and to contribute to public health positively.

Keywords: Traditional and complementary medicine, CACMAS, Intern doctors, Medical education

Özet

Amaç: Bu çalışmada yakın geleceğin hekim adayları olan intörn doktorların, geleneksel ve tamamlayıcı tıp (GETAT) uygulamalarına karşı bilgi, tutum ve davranışlarının belirlenmesi amaçlandı.

Gereç ve Yöntem: Kesitsel tanımlayıcı nitelikteki çalışmada, Nisan 2024 süresince bir üniversite hastanesindeki intörn doktorlara (N=145) ulaşılması hedeflendi. Verilerin toplanması amacıyla sosyodemografik özellikler ve geçmiş deneyimleri içeren 36 soruluk anket formu ile Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Tutum (CACMAS) Ölçeği uygulandı. Gruplar arası karşılaştırmalarda bağımsız örneklem t-testi ile tek yönlü varyans analizi kullanıldı. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edildi.

Bulgular: Çalışmamıza 142 intörn doktor katıldı. Yaş ortalaması $24,64 \pm 1,71$ olup %51,4'ü erkekti. Katılımcıların %40,1'i GETAT uygulamaları hakkında bilgisi olduğunu belirtti. Katılımcıların %95,1'i lisans eğitimi sürecinde GETAT uygulamalar hakkında yeterli eğitim almadığını, %77,5'i mezuniyet sonrasında bu uygulamaları yapmak istemediğini, %91,5'i modern tıp uygulamalarına göre güven düzeylerinin daha düşük olduğunu belirtti. Katılımcıların CACMAS ölçek skor ortalaması $96,37 \pm 16,52$ bulundu. Tanımlayıcı özelliklere göre ölçek skoru ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı bulunmadı ($p > 0,05$).

Sonuç: Çalışmamızda intörn hekimlerin GETAT uygulamaları konusundaki bilgi düzeyleri ve tutumlarının yetersiz olduğu saptandı. Bu nedenle, bu uygulamaların daha güvenli ve bilimsel temellere dayalı şekilde yapılabilmesi için tıp fakültesi müfredatına dahil edilmesi önerilmektedir. Bu yaklaşım, yetkisiz kişilerce sağlık hizmeti sunumunda standartlara uygun olmayan koşullarda yapılan işlemlerin önlenerek toplum sağlığına katkı sağlanmasına olanak tanıyabilir.

Anahtar Kelimeler: Geleneksel ve tamamlayıcı tıp, CACMAS, İntörn doktor, Tıp eğitimi

Geliş tarihi / Received: 18.06.2025 Kabul tarihi / Accepted: 28.07.2025

¹ Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Merkez, Tokat

Address for Correspondence / Yazışma Adresi: Onur ERGÜN. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Merkez, Tokat
E-posta: onurergun5551@gmail.com Tel: +90 5303858171

Ergün O. Gözükar O. Zaim E. Çitil R. *Intern Doctors' Perspectives on Traditional and Complementary Medicine Practices.*

TJFMPC, 2025;19 (3):282-289

DOI: 10.21763/tjfmpr.1722184

Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care © 2024 by Aile Hekimliği Akademisi Derneği is licensed under CC BY-NC-ND 4.0

Giriş

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), geleneksel tıbbi “Sağlığın korunması, fiziksel ve ruhsal hastalıkların tanısı, tedavisi veya önlenmesinde kullanılan farklı kültürlerle özgü çeşitli teorilere, inançlara ve kişisel deneyimlere dayalı bilgi, beceri ve uygulamaların toplamı” olarak tanımlamaktadır. Güncel ICD-10 kodlaması geleneksel tıp tanımlarını içermemekte, ancak ICD-11’in bu tanımları kapsayacağı bildirilmektedir. Dünya nüfusunun %82’si geleneksel tıp uygulamalarını kullanmaktadır, Türkiye’de bu oran %22,1–%84,1 arasında değişmektedir.¹⁻⁴

“Tamamlayıcı” veya “alternatif tıp”, bazı ülkelerde geleneksel tıp yerine kullanılmakta; genellikle sağlık sistemine entegre olmayan veya yerel geleneklerle uyumsuz uygulamaları ifade etmektedir. DSÖ, 2017’den itibaren geleneksel ve tamamlayıcı tıp (GETAT) uygulamalarını modern tıpla bütünleştiren bir yaklaşımla ele alarak ‘bütüncül (integratif) tıp’ terimini benimsemiştir. DSÖ tarafından GETAT uygulamalarının güvenli ve etkili biçimde kullanılması, denetlenmesi ve uygun şekilde sağlık sistemine entegre edilmesi için Geleneksel Tıp Stratejisi 2014-2023 geliştirilmiştir.⁵ Türkiye’de ilk kez 1991 yılında modern tıp dışında bir yöntem olan akupunktur ile ilgili yönetmelik çıkarılmıştır. GETAT yöntemlerini kimlerin uygulayabileceği ve bunların uygulanabileceği yerler 2014 yılında çıkan ‘Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamaları Yönetmeliği’ ile belirlenmiştir.⁶

Hekimlerin GETAT uygulamalarını tedavide kendisi veya hastalarına önerme oranlarının %15–45 arasında değiştiği bildirilmektedir. Türkiye’de ise toplumun yaklaşık üçte biri GETAT uygulamalarını tercih etmekte; çoğu bu kararı çevresel tavsiyelere dayandırmaktadır. Bu nedenle sağlık profesyonellerinin bilgi ve tutumu kritik öneme sahiptir.⁷⁻⁹ Bazı çalışmalarda tıp fakültesi öğrencilerinin hastalarına GETAT uygulamalarını önerme oranlarının %30 ile %47 arasında değiştiği bildirilmiştir.^{10,11}

Günümüzde birçok hasta GETAT uygulamalarına başvurmaktadır ancak etkinliklerine dair kanıtlar sınırlıdır. Ayrıca bu yöntemlerin sağlık maliyetlerini artırabileceği bilinmektedir. Buna rağmen, son yıllarda Avrupa, Amerika ve Avustralya’da kullanımları artmıştır.^{12,13} GETAT alanındaki çalışmaların sınırlılığı, sağlık etkileri ve olası zararlarına dair bilimsel kanıt eksikliği, bu alandaki bilgi yetersizliğini göstermektedir. Uygulayıcıların donanım eksikliği ve tıp eğitiminde GETAT uygulamalarına sınırlı yer verilmesi, uzman profesyonel sayısını azaltmaktadır. Ayrıca, hekimlerin bu uygulamalara yönelik yaklaşımlarıyla ilgili kapsamlı ve temsil edici veri bulunmaması, GETAT uygulamalarının etkinliği ve sağlık sistemindeki konumunu değerlendirmeyi güçleştirmektedir.¹⁴ Bu araştırma tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinin GETAT uygulamaları hakkındaki bilgi, tutum, davranışlarını belirlemek ve bu konuda gelecekteki beklentilerini değerlendirmek amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem

Bu kesitsel tanımlayıcı tipteki çalışma, Nisan 2024 tarihinde Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Tıp Fakültesi son sınıf öğrencilerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmada örneklem büyüklüğü hesabı yapılmadan çalışmanın yürütüldüğü dönemdeki tüm intörn hekimlere (N=145) ulaşılması hedeflenmiştir. Üç intörn hekime ulaşılabilmesi nedeniyle toplam 142 katılımcı çalışmaya dahil edilmiştir.

İlgili literatür eşliğinde hazırlanan ve katılımcıların sosyodemografik özellikleri, GETAT uygulamalarına yönelik bilgi düzeyi, tutum ve davranışlarını irdeleyen 36 soru ile Geleneksel Tamamlayıcı Tıp Tutum (CACMAS) Ölçeğini içeren anket formu öncelikle 24 kişilik intörn doktor grubunda pilot olarak uygulanmıştır. Veriler; gerekli düzeltmeler yapılarak diğer intörn doktorların görev yaptıkları birimlere gidilerek çalışma hakkında açıklayıcı bilgi verildikten sonra katılmak için gönüllü olan katılımcılara yüz yüze uygulanmasıyla elde edilmiştir.

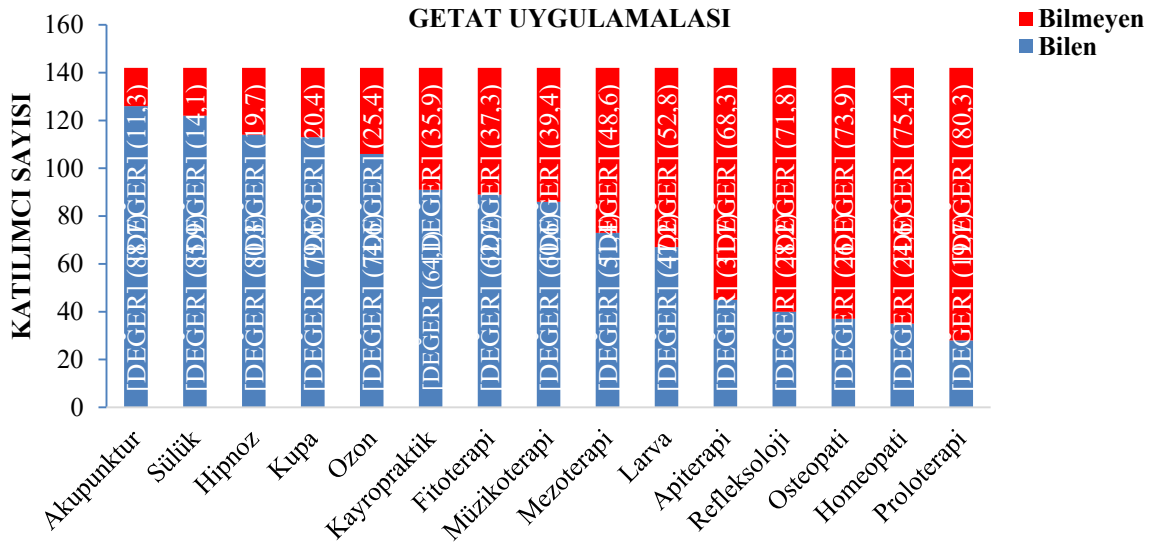
CACMAS, GETAT uygulamalarına karşı tutumun değerlendirilmesi amacıyla McFadden ve ark. (2010) tarafından geliştirilen ve Köse (2016) tarafından Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması (cronbach alfa:0,808) yapılan bir ölçektir. Ölçeğin Türkçe formu 27 soru ve üç alt boyut (Tamamlayıcı Tıbbi Düşünsel Bakış, Modern Tıbbi Düşünsel Bakış ve Sağlığa Bütüncül Bakış) olup yedili likert tiptedir. Ölçek maddelerinin 5’i negatif (1, 4, 8, 47 9, 26. maddeler) ifadelerden oluşmakta olup bu maddeler analiz edilirken ters şekilde (7-6-5-4-3-2-1) puanlandırılmıştır. Ölçekten alınabilecek en az puan 27, en çok puan ise 189’dur. Ölçekten alınan puanın yükselmesi, GETAT uygulamalarına karşı tutumun arttığını göstermektedir.^{15,16}

Verilerin analizinde SPSS 20.0 paket programı kullanılmıştır. Katılımcıların sosyodemografik özellikleri, GETAT uygulamaları bilgi düzeyleri, ölçeğe verdikleri yanıtlar ve toplam ölçek puanları frekans (n), yüzde (%), ortalama ve standart sapma gibi tanımlayıcı istatistiklerle gösterilmiştir. Değişkenlerin normal dağılıma uyumu kolmogorov smirnov/shapiro-wilk testleri, çarpıklık/basıklık, varyasyon katsayısı, histogram grafiği ile incelendikten sonra gruplar arası karşılaştırmada bağımsız örnekler t-testi ile tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi p<0,05 olarak kabul edilmiştir.

Bulgular

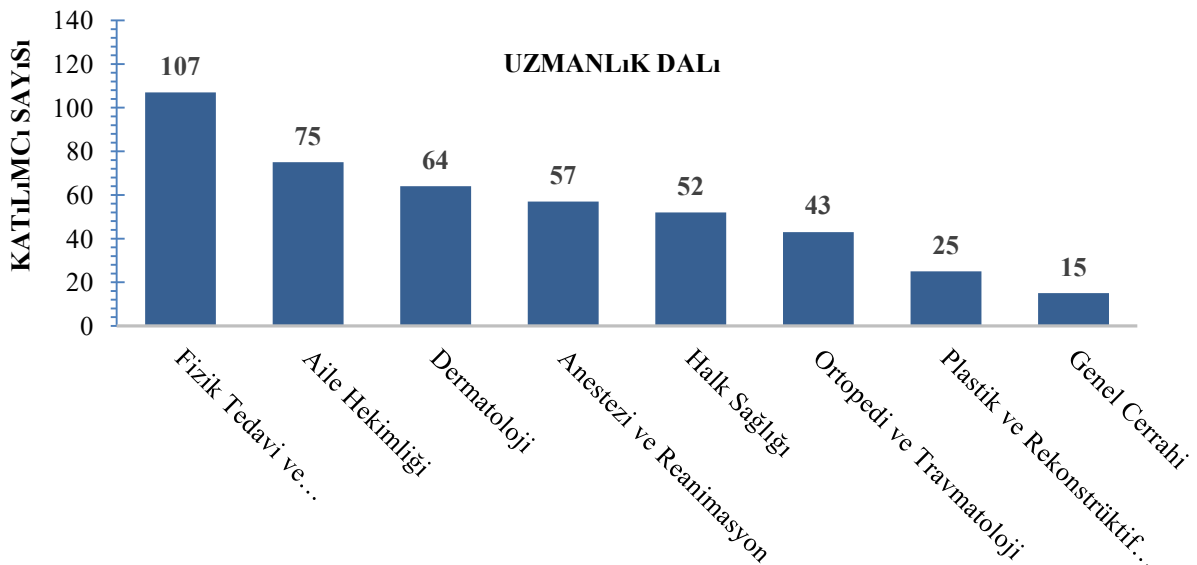
Çalışmamıza katılan 142 intörn doktorun yaş ortalaması $24,64 \pm 1,71$ olup %51,4'ü (n=73) erkektir. Katılımcıların %78,2'sinin gelir durumu aylık harcamalarını karşılamaya yeterlidir. %74,6'sı öğrenci evinde, %19'u ailesiyle birlikte, %6,4'ü yurttan yaşamaktadır. Katılımcıların annelerinin %37,3'ü ve babalarının %60,6'sı üniversite ve üzeri eğitim düzeyindedir. Ebeveynlerinin %94,4'ü kent merkezinde ikamet etmektedir. Katılımcıların %31,7'si sigara, %38'i alkol kullanmakta, %9,2'sinin kronik hastalığı vardır.

Katılımcıların %40,1'i GETAT uygulamaları hakkında bilgisi olduğunu belirtmiştir. GETAT uygulamaları hakkında bilgi edinme kaynakları sorgulandığında en sık sırasıyla %26,1'i tıp eğitimi, %14,1'i sosyal medya, %9,2'si kitaplar, %9,2'si aile/akraba ve %7,7'si arkadaşlar/komşular olarak belirtilmiştir. Katılımcıların bilgisi olduğu GETAT uygulamaları ilk üç sırada akupunktur (%88,7), sülük (%85,9), hipnoz (%80,3); bilgisinin olmadığı uygulamalar proloterapi (%80,3), homeopati (%75,4), osteopatidir (%73,9) (Şekil 1).

Şekil 1. Katılımcıların GETAT uygulaması ile ilgili bilgi durumlarına göre dağılımı (n,%)

Mezuniyet sonrası eğitim almak istenen ilk üç uygulama; akupunktur (%41,5), hipnoz (%29,6) ve ozondur (%26,8). GETAT uygulamalarını kullanabilmesi uygun görülen ilk üç uzmanlık dalı; fizik tedavi (%75,4), aile hekimliği (%52,8), dermatolojidir (%45,1) (Şekil 2).

Şekil 2. Katılımcıların “GETAT uygulamalarını hangi uzmanlık dallarının yapması uygundur?” sorusuna verdiği cevapların dağılımı(n)

Katılımcıların %16,9’u kendisinde, %38,7’si yakın çevresinde GETAT uygulaması yaptırdığını belirtmiştir. En sık başvuru alan ilk üç uygulamanın akupunktur (%22,2), hacamat (%18,5) ve kupa (%18,5) olduğu gözlenmiştir. Katılımcılar, GETAT uygulamalarına en sık (%59,3) kas iskelet problemleri için başvurmuştur. GETAT uygulamalarının etkinliği sorgulandığında %63,0’ü olumlu etkisi olduğunu, %29,6’sı etkisinin olmadığını ve %7,4’ü olumsuz etkisi olduğunu ifade etmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Katılımcıların ve ailelerinin GETAT uygulamalarına yönelik davranış durumları

Sorular		n	%
GETAT uygulaması yaptırdınız mı? (n=142)	Yaptıran	24	16,9
	Yaptırmayan	118	83,1
Hangi GETAT uygulamasını yaptırdınız? (n=24*)	Akupunktur	6	22,2
	Hacamat	5	18,5
	Kupa	5	18,5
	Mezoterapi	4	14,8
	Sülük	4	14,8
	Kayropratik	2	7,4
	Hipnoz	1	3,7
Yakın çevrenizde GETAT uygulaması yaptıran oldu mu?(n=142)	Evet	55	38,7
	Hayır	87	61,3
Yakın çevrenizdekiler hangi GETAT uygulamasını yaptırdı?(n=55*)	Sülük	19	26,4
	Hacamat	18	25,0
	Kupa	16	22,2
	Akupunktur	9	12,5
	Ozon	6	8,33
	Mezoterapi	2	2,78
	Hipnoz	1	1,39
	Kayropratik	1	1,39
GETAT uygulamasına hangi şikâyetiniz için başvurduunuz (n=24*)	Kas iskelet problemleri	16	59,3
	Dermatolojik problemler	8	29,6
	Baş ağrısı	2	7,4
	Kilo vermek için	1	3,7
Yaptırdığınız uygulamanın etki durumu (n=24*)	Olumlu etki	17	63,0
	Etkisi olmadı	8	29,6
	Olumsuz etki	2	7,4
Yakın çevrenizde GETAT uygulayıcısı var mı? (n=142)	Yok	133	93,7
	Var	9	6,3
Yakın çevrenizdeki GETAT uygulayıcısı hangi uygulamaları yapıyor? (n=14)	Hacamat	4	28,6
	Kupa	3	21,4
	Sülük	3	21,4
	Akupunktur	2	14,3
	Ozon	2	14,3

*Katılımcıların bazıları birden fazla cevap vermiştir.

Katılımcıların %95,1’i lisans eğitiminde GETAT uygulamaları hakkında yeterli eğitim almadığını, %77,5’i mezuniyet sonrası bu alanda uygulama yapmak istemediğini belirtmiştir. %91,5’i GETAT uygulamalarını modern tıptan daha az güvenilir bulmakta, gelecekte %64,8’i hastalarına önermemektedir. GETAT uygulamalarının tıp müfredatına eklenmesini gerektiğini düşünenler %38,1’dir. GETAT uygulamalarını toplum sağlığı için tehdit olarak görenler %21,8’dir. Çalışmamızda CACMAS ölçek skoru ortalaması 96,37±16,52 olarak bulunmuştur. CACMAS ölçeği alt faktörler skorları incelendiğinde modern tıbbı karşı memnuniyetsizlik, tamamlayıcı tıbbı düşünsel bakış ve sağlığa bütüncül bakış sırası ile 29,27±8,03; 25,50±8,76 ve 43,38±8,10 olarak gözlenmiştir. Tanımlayıcı değişkenler, CACMAS Ölçek ve alt faktör skorları için ayrı ayrı karşılaştırıldığında gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark gözlenmemiştir (p>0,05). CACMAS ölçek skoru; erkeklerde kadınlara göre (p=0,345), anne ve baba eğitim düzeyi lise ve daha az olanlarda üniversite ve üzeri eğitim düzeyinde olanlara göre (sırasıyla p=0,207; p=0,306), ailesi kırsal bölgede yaşayanlarda kentsel bölgelere göre (p=0,598) gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır. Mezuniyet sonrasında GETAT uygulaması yapmak isteyenlerin,

modern tıp uygulamalarından güvenli bulanların ve hastalarına önermeyi düşünenlerin CACMAS ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($p<0,001$) (Tablo 2).

Tablo 2. Katılımcıların GETAT uygulamaları tutum sorularına verdiği cevapların CACMAS ölçek skoruna göre karşılaştırması

Sorular	Yanıtlar	n(%)	Ort±SS	p
Tıp fakültesinde GETAT uygulamaları hakkında yeterli eğitim aldığını düşünme durumu*	Aldım	7(4,9)	101,86±16,86	0,369
	Almadım	135(95,1)	96,08±16,51	
Mezuniyet sonrasında GETAT alanında çalışmayı isteme durumu*	İsteyen	32(22,5)	107,60±14,10	<0,001
	İstemeyen	110(77,5)	93,10±15,80	
GETAT uygulamalarını modern tıp uygulamalarına göre daha güvenli bulma durumu*	Güvenli	12(8,5)	113,50±14,00	<0,001
	Güvenli değil	130(91,5)	94,80±15,90	
Hastalarına GETAT uygulamalarını önerme durumu*	Önerenler	50(35,2)	102,30±15,00	<0,001
	Önermeyenler	92(64,8)	93,20±16,50	
GETAT uygulamaları tıp müfredatına eklenmeli mi**	Evet	54(38,1)	102,26±17,25 ^a	<0,001
	Hayır	32(22,5)	88,56±18,89 ^b	
	Kararsızım	56(39,4)	95,14±11,83 ^b	
GETAT uygulamaları sosyal güvenlik kurumu tarafından karşılanmalı mı*	Evet	39(27,5)	105,00±14,01	<0,001
	Hayır	103(72,5)	93,10±16,26	
GETAT uygulamaları toplum sağlığına önemli bir tehdit oluşturuyor mu?***	Evet	31(21,8)	92,65±14,91 ^a	0,026
	Hayır	61(43,0)	100,64±14,66 ^b	
	Kararsızım	50(35,2)	93,46±18,58 ^{ab}	
GETAT uygulamalarının yaygınlaşmasının modern tıba etkisi nasıldır?***	Zarar veriyor	17(12,0)	86,00±13,80 ^a	<0,001
	Faydalı	46(32,4)	103,00±14,20 ^b	
	Kararsız	79(55,6)	94,70±16,90 ^a	
Yaptırdığınız uygulamanın etki durumu(n=24 ¹)**	Olumlu etki	17(63,0)	96,64±17,85	0,835
	Etkisi olmadı	8(29,6)	94,50±18,54	
	Olumsuz etki	2(7,4)	102,00±12,72	
Bilgi edinme kaynakları(n=57)*	Tıp müfredatı/ Bilimsel kaynaklar	37(64,9)	94,81±16,43	0,205
	Yakın çevremdeki insanlar/ Sosyal medya	20(35,1)	101,15±20,15	
Toplam		142(100,0)		

*Bağımsız örnekler t testi**One-way ANOVA testi

a-b:Her bir ölçüm değeri için aynı harfe sahip gruplar arasında fark yoktur.

1 Katılımcıların bazıları birden fazla cevap vermiştir.

Tartışma

İntörn doktorların GETAT uygulamalarına bakışının incelendiği bu çalışmada katılımcıların sadece %40,1'inin GETAT uygulamaları hakkında bilgisi olduğu saptanmıştır. DSÖ 2014-2023 Geleneksel Tıp Stratejisi'nde, GETAT uygulamalarının etkin ve güvenli kullanımı için veri tabanlarının geliştirilmesi ve bu uygulamaların modern sağlık sistemlerine entegre edilmesi önemle vurgulanmıştır⁵ Ancak çalışmamızın bulguları, katılımcıların %95,1'inin lisans eğitiminde GETAT uygulamaları hakkında yeterli bilgi edinmediklerini düşünmeleri nedeniyle mevcut müfredatın geliştirilmesi gerekliliğini göstermektedir. Benzer şekilde Sönmez ve ark. (2018) tarafından Düzce'de yapılan çalışmada tıp fakültesi öğrencilerinin büyük çoğunluğu (%94,2) GETAT uygulamaları hakkında tıp eğitimi sürecinde yeterli eğitim almadıklarını düşünmektedir.¹⁷ Bu bulgu, üniversite öğrencilerinin GETAT uygulamaları konusundaki bilgi eksikliğini vurgulayan diğer çalışmalardaki sonuçlarla tutarlıdır.^(16,18) Ayrıca, Kırsoy ve ark. (2022) tarafından yapılan çalışmada da, öğrencilerin büyük çoğunluğunun GETAT uygulamaları bilgi düzeyinin yetersiz olduğu ve eğitim almak istedikleri belirtilmiştir.¹⁴ Benzer şekilde, Ayraller ve ark. (2020) tarafından yapılan çalışmada, öğrencilerin GETAT uygulamaları bilgi düzeylerinin düşük olduğu, GETAT uygulamaları ile modern tıp eğitiminin entegre edilmesi gerektiği vurgulanmıştır.¹¹

Çalışmamızda katılımcıların %77,5'i mezuniyet sonrası GETAT uygulaması yapmak istemediğini belirtirken, %91,5'i GETAT uygulamalarını modern tıp uygulamalarına kıyasla daha az güvenli bulduklarını ifade etmiştir. İçer ve Daşlı'nın (2024) tıp, diş ve sağlık bilimleri öğrencilerinde CACMAS ölçeğini kullandıkları çalışmada tıbbi

bilginin artmasıyla GETAT uygulamalarına yönelik olan bakışın negatif yönde değiştiği vurgulanmıştır. Bu durum tıbbi bilginin artmasıyla modern tıp ile GETAT uygulamalarının tam olarak bütünleşemeyeceğini düşündürmektedir.¹⁹ Bu sonuç GETAT'ın bilimsel kanıt eksikliği nedeniyle sağlık profesyonellerince yeterince benimsenmediğini gösteren çalışmalarla uyumludur.¹⁵ Orhan ve ark. (2019) tarafından aile hekimi ve pediatri uzmanlarında yapılan çalışmada katılımcıların yalnızca yarısının GETAT uygulamalarını faydalı bulması ve hastalarına önermesi de bu sonucu desteklemektedir.⁹ Çalışmamızda mezuniyet sonrasında eğitim almak isteyenlerin özellikle akupunktur, hipnoz ve ozon tedavisi gibi yöntemlere ilgisi dikkat çekmektedir. Bu durum, belirli GETAT uygulamalarının modern tıpla daha kolay entegre edilebileceğine dair algıyı yansıtmaktadır. Yapılan benzer çalışmalarda da akupunktur ve fitoterapi gibi GETAT yöntemlerinin daha fazla bilindiği ve talep gördüğü rapor edilmiştir.^{9,20-22}

Çalışmamızda katılımcıların en çok bildiği GETAT uygulamaları, akupunktur (%88,7), sülük (%85,9) ve hipnoz (%80,3) olduğu, proloterapi, homeopati ve osteopatinin ise en az bilindiği bulunmuştur. GETAT uygulamalarına yönelik bilgi kaynakları tıp eğitimi (en sık), sosyal medya, kitaplar, aile/akraba ve arkadaşlar/komşular olarak belirtilmiştir. Çalışmamızda intörn doktorların altıda birinin GETAT uygulaması yaptırdığı, en sık akupunktur (%22,2), hacamat (%18,5) ve kupa (%18,5) uygulamasına başvurulduğu saptanmıştır. Düzce'de tıp öğrencilerinde yapılan çalışmada en sık bilinen GETAT yöntemlerinin akupunktur (%77,5), kupa uygulaması (%75,3) ve fitoterapi (%67,3) olduğu, en sık fitoterapi (%33,3) ve kupa uygulamasını (%11,5) kullandıkları bildirilmiştir.¹⁷ Akova ve ark. (2024) tarafından Sivas'ta tıp fakültesi öğrencilerinde Bütüncül Tamamlayıcı ve Alternatif Tıba Karşı Tutum Ölçeğinin kullanıldığı çalışmada, öğrencilerin büyük çoğunluğunun daha önce en az bir GETAT yöntemini duyduğu ve kullandığı, akupunktur ve hipnoz en sık duyulan ve en çok kullanılan yöntemler olduğu bildirilmiştir. Aynı çalışmada, öğrencilerin GETAT uygulamalarına yönelik tutumlarının yüksek düzeyde bulunmasının Covid-19 pandemisi sonrasında öğrencilerin bu tür uygulamalara yönelik ilgilerinin artması nedeniyle olabileceği belirtilmiştir.²³ Çalışmamızın sonuçları GETAT uygulamalarına olan ilginin ve bu konudaki eğitim talebinin özellikle akupunktur ve hipnoz gibi yöntemlere odaklandığını ortaya koymuştur. Ancak, bu uygulamaların etkinlik ve güvenilirliği konusundaki bilimsel kanıt eksikliği, hekimlerin bu yöntemlere yönelik şüpheci yaklaşımının devam ettiğini göstermektedir. GETAT uygulamalarının sağlık hizmetlerine entegrasyonu için kanıta dayalı çalışmalar artırılmalı ve tıp müfredatlarında bu alanlara daha fazla yer verilmelidir.

Çalışmamızda GETAT konusundaki tutumu ölçmek amacıyla kullanılan CACMAS ölçek puan ortalaması $96,37 \pm 16,52$ olarak saptanmıştır. Ölçekten en fazla 189 puan alınabileceği düşünüldüğünde katılımcıların GETAT uygulamalarına yönelik tutumları düşük düzeydedir. GETAT uygulamalarının modern tıba katkısı olduğunu düşünenlerde CACMAS puanlarının, bu yöntemlerin zarar verdiğini düşünenlere göre anlamlı şekilde yüksek olması ($p < 0,001$), GETAT uygulamalarına olumlu bakış açısının bilgi düzeyi ve tutumları etkileyebileceğini göstermektedir. Mezuniyet sonrasında GETAT uygulaması yapmak isteyenlerde, bu uygulamaları modern tıp uygulamalarına göre daha güvenli bulanlarda ve hastalarına önerenlerde CACMAS skorları istatistiksel olarak anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur ($p < 0,001$). Çalışmamızda, CACMAS ölçeği alt faktörleri incelendiğinde, sağlığa bütüncül bakış puanı modern tıba karşı memnuniyetsizlik ve tamamlayıcı tıba düşünsel bakışa göre daha yüksek olmasına karşılık aradaki fark anlamlı değildir ($p > 0,05$). İçer ve Daşlı'nın (2024) çalışmasında kronik hastalığı olan katılımcılarda modern tıba karşı memnuniyetsizliğin ve sağlığa bütüncül yaklaşımın daha yüksek olduğu gösterilmiştir. Bu durum, kronik hastalığı olan bireylerin yaşam kalitelerini artırmak ve/veya hastalıkları için alternatif tedavi yolları aramak amacıyla GETAT uygulamalarına sıcak baktıklarını göstermektedir.¹⁹

Köktürk Dalcı ve ark. (2021) tarafından üniversite öğrencilerinde yapılan bir çalışmada, katılımcıların üçte birinin tamamlayıcı tedavi yöntemlerini kullandıkları saptanmıştır.²⁴ Aktaş (2017) tarafından hemşirelik öğrencilerinde yürütülen çalışmada, öğrencilerin yarısının daha önce GETAT yöntemlerini kullandığı, üçte birinin ise birden fazla kez kullandığı belirlenmiştir.²⁵ Çamurdan ve Gül'ün (2013) yaptıkları çalışmada, öğrencilerin çoğunluğunun tamamlayıcı tedavi yöntemlerini tercih ettikleri ortaya konulmuştur.²⁶ Yapılan bir başka çalışmada, öğrencilerin dörtte üçünün tamamlayıcı tedavilere yönelik olumlu tutum sergilediği saptanarak bu konunun müfredata dahil edilmesi önerilmiştir.²⁷ Basatemur ve ark. (2020) tarafından yapılan çalışmada, öğrencilerin üçte ikisinin herhangi bir GETAT yöntemini kullanmadığı, %80'inin ise bu konuda eğitim almadığı bildirilmiştir. Ayrıca, bu öğrencilerin dörtte üçü GETAT uygulamalarının tıp fakültesi müfredatında yer alması gerektiği görüşündedir. Öğrencilerin çoğunun GETAT yöntemlerini duymalarına rağmen bunlar hakkında kapsamlı bilgilerinin olmadığı, bu yöntemleri düşük oranda kullandıkları ve bu konuda eğitim almayı istedikleri saptanmıştır.²² Suudi Arabistan'da tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinde yürütülen çalışmada, öğrencilerin GETAT uygulamaları hakkındaki sınırlı bilgilerine rağmen bu uygulamaları öğrenmeye yönelik tutumlarının cesaret verici olduğu belirtilmiştir.²⁸ ABD'de yapılan bir çalışmada, tıp öğrencilerinin %83'ünün GETAT yöntemi kullandığı, en fazla kullanılan yöntemlerin ise meditasyon, yoga, gevşeme, masaj ve manevi uygulamalar (dua) olduğu belirtilmiştir.²⁹

Çalışmamızda katılımcıların büyük çoğunluğunun GETAT yöntemleri hakkında detaylı bilgi sahibi olmadığı ve bu yöntemleri kullanmadığı saptanmış olup bu konudaki farkındalıkları diğer çalışmalara oranla daha düşük bulunmuştur. Bunun muhtemel sebepleri arasında GETAT uygulamalarının genel olarak tıp müfredatına yeterince entegre edilmemiş olması, bu konuya ilişkin uzmanların/eğiticilerin yeterli düzeyde olmaması ve GETAT yöntemlerinin faydaları hakkında yeterli düzeyde bilimsel kanıtların olmaması sayılabilir.²²

Çalışmanın Kısıtlılıkları

Bu çalışmanın kısıtlılıkları kesitsel çalışma tasarımı nedeniyle nedensellik kurulamaması, tek merkezli yürütülmesi ve örneklemin yalnızca bir tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinden oluşması nedeniyle genellenebilirliğin sınırlı olması olarak sayılabilir. Gelecek çalışmalar, daha geniş örneklem ve farklı yöntemlerle bu kısıtlılıkları aşabilir.

Sonuç

Bu çalışma, intörn doktorların GETAT uygulamalarına yönelik bilgi, tutum ve davranışlarını incelemiştir. Katılımcıların CACMAS uygulamaları bilgi düzeylerinin düşük olduğu ve büyük çoğunluğunun bu yöntemleri modern tıptan daha az güvenilir bulduğu gözlenmiştir. Katılımcıların çoğunluğu lisans eğitiminde yeterli eğitim almadığını belirtmiş ve mezuniyet sonrasında bu alanda çalışma niyetinde olmadığını ifade etmiştir. CACMAS ölçek puanlarının düşük olması, GETAT uygulamalarına karşı şüpheci bir tutumun varlığını göstermektedir.

Sonuç olarak, GETAT uygulamalarının kanıta dayalı bir şekilde tıp müfredatına entegre edilmesi önerilmektedir. Bu sayede, hekim adaylarının bilgi eksiklikleri giderilebilir ve GETAT uygulamalarının uzman kişiler tarafından güvenli uygulanması ve bilimsel çerçevedeki bilginin topluma aktarılması yoluyla halk sağlığına katkı sağlanabilir. Ayrıca, bu alanda yetkisiz uygulamaların önüne geçilmesi için yasal ve politik düzenlemelere ihtiyaç vardır. Bunun yanı sıra öğrencilerin GETAT yöntemlerine yönelik tutumları ve sağlık algıları üzerindeki etkisini değerlendiren çalışmaların yapılması önerilir.

Etik Beyan

Bu çalışma, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu (16.04.2024 tarihli, 07/11 sayılı) tarafından onaylanmıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedir.

Yapay Zekâ Beyanı

Makale yazım sürecinde herhangi bir yapay zekâ uygulaması kullanılmamış olup; bilimsel içeriği, analizleri ve sonuçları tamamen yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Ek Bilgi

Bu çalışma, 'Intern Doctors' Perspectives on Traditional and Complementary Medicine Practices' başlığı ile 1-2 Mart 2025 tarihleri arasında Ankara'da düzenlenen Gevher Nesibe 14. Uluslararası Sağlık Bilimleri Kongresi'nde özet bildiri olarak kabul edilerek sözlü sunulmuştur.

Kaynaklar

1. WHO. Traditional, complementary and integrative medicine [Internet]. [Erişim tarihi:03 Ocak 2025]. Erişim adresi: https://www.who.int/health-topics/traditional-complementary-and-integrative-medicine#tab=tab_1
2. Reddy B, Fan AY. Incorporation of complementary and traditional medicine in ICD-11. BMC Med Inform Decis Mak. 2021;21(Suppl 6):381.
3. Kav S, Hanoğlu Z, Alfier L. Türkiyede kanserli hastalarda tamamlayıcı ve alternatif tedavi yöntemlerinin kullanımı: literatür taraması. Uluslararası Hematoloji-Onkoloji Dergisi. 2008;18(1):32-8.
4. Hacılar E, Okka B, Şahin TK, Demir GS. 18 yaş üstü bireylerin geleneksel ve tamamlayıcı tıp yöntemleri hakkında tutum ve davranışlarının değerlendirilmesi: kesitsel bir araştırma. Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Dergisi. 2024;7(1):66-75.
5. WHO. WHO global report on traditional and complementary medicine 2019. World Health Organization [Internet]. [Erişim tarihi:05 Ocak 2025];1-228. Erişim adresi: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/312342/9789241515436-eng.pdf?ua=1>
6. Resmi Gazete. Geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamaları yönetmeliği [Internet]. [Erişim tarihi:05 Ocak 2025]. Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/10/20141027-3.htm>
7. Aslan Yüksel N, Açıkgöz B, Yüksel C, Ferruh Niyazi Ayoğlu C, Er T. Hekimlerin geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamalarına bakış açısı. Eskişehir Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Halk Sağlığı Dergisi. 2019;4(3):276-86.
8. Elbi H, Nazik F, Balci U, Colbe N, Ongel K. Bir grup aile hekiminin tamamlayıcı ve alternatif tedavilere karşı tutumları. Turkish Journal of Family Medicine & Primary Care. 2015;9(4):170.

9. Orhan MF, Elmas B, Altındış S, Karagöz R, Altındış M. Aile hekimi ve pediatristlerin geleneksel ve tamamlayıcı tıbbı (GETAT) bakışı. *J Biotechnol and Strategic Health Res.* 2019;3:161-167.2019;3:161-7.
10. Aydın M, Ağtürk G, Seymen HO. Haliç Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin geleneksel ve tamamlayıcı tıp yöntemleri (GETAT) hakkında bilgi ve düşüncelerinin değerlendirilmesi. *Hipokrat Tıp Dergisi.* 2023;3(2):33-40.
11. Ayraller A, Öztürk O, Oruç MA, Yavuz E. Tıp fakültesi öğrencilerinin geleneksel ve tamamlayıcı tıp hakkındaki bilgi düzeyleri ve görüşleri. *Turkish Journal of Family Practice.* 2020;24(4):196-202.
12. Linde K, Jonas WB, Melchart D, Willich S. The methodological quality of randomized controlled trials of homeopathy herbal medicines and acupuncture. *Int J Epidemiol.* 2001;30(3):526-31.
13. Romero-García PA, Ramirez-Perez S, Miguel-González JJ, vd. Complementary and alternative medicine (CAM) practices: a narrative review elucidating the impact on healthcare systems, mechanisms and paediatric applications. *Healthcare.* 2024;12:1547.
14. Kırsoy H, Pirinççi E, Kurt O. Tıp fakültesi öğrencilerinin geleneksel ve tamamlayıcı tıp konusundaki bilgi, tutum ve davranışları. *Ahi Evran Tıp Dergisi.* 2022;6(2):106-14.
15. McFadden KL, Hernandez TD, Ito TA. Attitudes toward complementary and alternative medicine influence its use. *Explore: The Journal of Science and Healing.* 2010;6(6):380-8.
16. Köse E, Çetin Ekerbiçer H, Erkorkmaz Ü. Complementary, alternative and conventional medicine attitude scale: turkish validity reliability Study. *Sakarya Tıp Dergisi.* 2018;8(4):726-36.
17. Sönmez CI, Ayhan Başer D, Küçükdağ HN, Kayar O, Acar İ, Döner Güner P. Tıp fakültesi öğrencilerinin geleneksel ve tamamlayıcı tıp ile ilgili bilgi durumlarının ve davranışlarının değerlendirilmesi. *Konuralp Medical Journal.* 2018;10(3):276-81.
18. Karahan S, Ağadayı E, Karagöz N. Evaluation of medical school students' knowledge, attitudes, and behaviors regarding traditional and complementary medicine. *Cumhuriyet Medical Journal.* 2020;42(4):434-40.
19. İçer B, Daşlı Y. Öğrencilerin alternatif ve geleneksel tıbbı ilişkin tutum ve davranışlarının belirlenmesine yönelik nicel bir araştırma. *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi.* 2024;7(9):705-18.
20. Şenol Y, Erdemli B, Demirezen M. Tıp fakültesi öğrencilerinin geleneksel ve tamamlayıcı tıp hakkındaki bilgi ve davranışlarının incelenmesi. *Anadolu Güncel Tıp Dergisi.* 2020;2(1):6-12.
21. Kahraman A, Kırkan Ç. Pediatri hemşirelerinin geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamalarına yönelik bilgi ve tutumlarının incelenmesi. *Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Dergisi.* 2020;3(1):32-9.
22. Basatemür M, Güneş G, Aylaz R. Tıp fakültesi öğrencilerinin geleneksel ve tamamlayıcı tedavi konusunda bilgi, tutum ve davranışları. *Eskişehir Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Halk Sağlığı Dergisi.* 2020;5(1):43-52.
23. Akova İ, Ayılğan AP, Mercan C, vd. Medical school students' attitudes, behaviours, and information sources towards holistic complementary and alternative medicine: a cross-sectional study. *Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Dergisi.* 2024;7(1):23-32.
24. Köktürk Dalcı B, Taş AS. Üniversite öğrencilerinin tamamlayıcı tedavileri kullanmaya yönelik tutumları ve sağlık algıları arasındaki ilişki: tanımlayıcı araştırma. *Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Dergisi.* 2021;4(3):376-84.
25. Aktaş B. Hemşirelik öğrencilerinin bütüncül tamamlayıcı ve alternatif tıbbı karşı tutumları. *Hemşirelik Akademik Araştırma Dergisi.* 2017;3(2):55-9.
26. Çamurdan Ç, Gül A. Complementary and alternative medicine use among undergraduate nursing & midwifery students in Turkey. *Nurse Educ Pract.* 2013;13(5):350-4.
27. Ameade EPK, Amalba A, Helegbe GK, Mohammed BS. Medical students' knowledge and attitude towards complementary and alternative medicine – A survey in Ghana. *J Tradit Complement Med.* 2016;6(3):230-6.
28. Alzahrani SH, Bashawri J, Salawati EM, Bakarman MA. Knowledge and attitudes towards complementary and alternative medicine among senior medical students in King Abdulaziz University, Saudi Arabia. *Evidence-based Complementary and Alternative Medicine.* 2016;2016.
29. Kanadiya MK, Klein G, Shubrook JH. Use of and attitudes toward complementary and alternative medicine among osteopathic medical students. *J Am Osteopath Assoc.* 2012;112(7):437-46.